

DIRECCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Cadena de Cort, núm. 11.—PALMA.

SUMARI—*Estufera*, per Mossen Romaguer.—*A Maria Inmaculada*, per Jaume Pomar.—*Las Germanías de Mallorca*, (continuación) por B. J. C.—*Recort historich de la conquista de Mallorca*, per Mossen R. I. Tarongí.—Sants y festes.—Anuncis.

ESTUFERA

PRELANT, de cada día més dins el poble, la creença de que San Joan Baptista era el Messias per qui sigles feya suspirava, freturosos de sebrer lo que hi pogués haver de cert en la suposta popular, ja que *veu de poble veu de Deu*, resolen els prohoms de la Sinagoga enviar una embaixada a demanarli qui era.

Composta de sacerdots y levites arriba l' embaixada a la vora del Jordá, ahont el Baptista predicava a la gent acampada baix dels saules y tamarins qu' ombrejan les vores del famós riu, y tan bon punt, s' acostan a ell y li demanan, sensa més escomesa: ¿Qui ets tú?—Y el Baptista tot seguit confessa y torna confessar que no es Christo.

¿Qui ets donchs?—li preguntan per segona volta—¿ets Elías! No: respòn ell. ¿Ets profeta? Tampoch: los diu. Digamosho tu, donchs, qui ets,—insisteixen los missatgers—perque puguem donar aclaricies an aquells qui mos han enviats; ¿que dius de tu mateix? Jo—los respòn llavors San Joan—som la veu del qui clama an el desert: Aplanau los camins del Senyor, com ho profetisá Isaiás.

No satisfets ab aquesta resposta, en que fos més clara que l' aygua mateixa del riu que corria a sos peus; volent encara les fites més netes y espinçellades, impertinents, com a fa-

riseus qu' eran, li tornan preguntar: ¿Si no ets donchs, Christo, ni Elías, ni Profeta, perque baptisas?—Es ver que baptís—los respòn San Joan—; però jo no més baptís amb aygua; enmitx de vosaltres está Aquell qui vosaltres no conexeu. Aquest es el qui ha de venir derrera mi, encara que sia major que jo y de qui no som digne de desfermar les corretjes de les seues sandalies.

* * *

¡Quina humildat la del Baptista! ¡quina llissó tan profitosa per abatre el nostre orgull!

Avuy al día tot-hom s' alsa de puntes per pareixer més gran. ¡Aparentar! aquest es lo nostre cayre fogué. Esser sabis, o richs, o, bons y tot desiara, això no fretura tant; lo que importa es pareixerho, tenirne la fama, gaudirne de l' anomenada.

Aquest esperit d' orgull l' encobehim dins les entreteles mateixes del nostre cor; el mos enconan de petits ab la llet materna y nos arriba fins al moll dels òssos. Talment com aquells ayres de malura tots el respiram; y s' en entra y te empriu per tot: lo mateix dins lo soberch palau del cavaller que dins les cabanes y llars més pobres de la gent pagesa. Y d' aquí aquest pòndol excessiu, qu' engruna y fa fer uy tantes families acomodades per voler sortir de botadó, duguent un tò que fondria fins les mateixes arqueus reals; y aquesta estufera y lujo en lo vestir, que fa qu' un se veja amb prou feynes per destriar el menestret, qui viu del seu jornal, del senyor de qui ha dalt, y, si no está alerta, pren per la marquesa de les set cases la mestresseta qu' es taya roba a tant cada setmana y per rumbejar se posa tot el cante-ranet demunt.

Fruyt matzinat d' aquest orgull es aquest poch respecta y subjecció a les autoridats, be

sian religioses o civils, qu' es una de les causes principals del desassosseh amb que tots vivim. ¿Perque obedir y respetar l' autoritat? no son per ventura homes com els altres? perque vesten seda y galons y duen al cap una corona o una mitra?... però d' això ¿qui 'n fa cas? no 'n duen també de corona y seda y galons les comparses de comedia?... Y no 'ls digueu que les autoritats son substituïts y representants del poder de Deu, perque vos beuran pe 'l seny y en farán de vosaitres escarni y iulea. Això de que: *tot poder ve de Deu*, per la gent qu' avuy puja, descreguda y lliberal fins al moll dels òssos, son teoríes *ultramontanes* que son passades de moda, antigües estentisses que fan olor de rescús. ¡Fora estaments! diuen; tots som iguals... y si tots som iguals, nigú te dret a governar... y ¡visca l' anarquía!

D' aquesta vanitat y esperit d' orgull de que tots, qui més qui manco, n' anam ferits d' ala, prové aquesta manía de voler parlar y discutir de tot, manía, que fa qu' el mateix *taconer* qu' ha de mesté tots els cinch sentits, y encara no li bastan, per confegir el *Republicano*, crehentse sabrer més que Lepe, xerra per els colsos quantra el govern perque no sab resoldre els *grans problemes de la vida*, quant ell te tantes solucions que no les pot contar ab sos dits, y axò que, a una ma no més, ja 'n te sis.... y, descapdellant tot el fil de la seua manía, acaba per anar fora corda, y la seua llengua blasfema no respecta ni fins y tot lo més sant y sagrat.... y govern,, y bisbes, y Papes, y dogmes; y Bula, y confessió, tot passa per la seua rasadora; ¡com si per parlar de coses tan altes no s'hagués mester més que sabrer manetjar la lena o el tira-peus y sabrer fer unes remuntes o posar unes mitjes soles! Y lo que deym del malanat; sabateró, ho porem dir també de molts de senyoretjos de levita, qui, malgrat lo seu títol acadèmich, en materies religioses son uns ignorants de quatre soles que no coneixen, ni per el forro, la Doctrina cristiana, y per això diuen cada desbarat qu' alsa terreta.

Y ¿saben d' hont prové tanta estuferia? Iddò, de que no 'ns conexam, y lo qu' encara es pitjor, de que no 'ns volem coneixer. Si l' endiot conegués lo mal paper que fa quant s' estufa y fa la roda davant tot-hom, tan inflat que amb un poch més rebenta, y par que diga: miraume si eu som.... endiot, es ben segur que se 'n guardaría com de caure. Però el pobre no 's coneix y per això se 'n agrada de *pintarla*. Donchs, altre tant se pot dir també de nosaltres: mos avanam perque no mos coneixem.

Diuen del pago real (no se si es ver) que després de fer la roda embadalit de la seua hermosura, se mirá els peus, que per cert no acompanyan la bellesa de son mantell brufat

de flors que reflectexen totes les colors de l' arch de San Martí, y, vehentlos tan feys s' empagayex de la seua vanitat y arrufa les ales y li cauen les plomes esllanguides. Aprenguem, donchs, d' ell; examinem de prim compta lo poch que som, les moltes miseries y flaqueses que nian dins el nostre cor, y arrufarem les espalles y l' ánima mos caurá als peus. Per esser humils no s' es mester, com molts se figuran, posarse una bena davant els ulls y enganarse a si mateixos; tot al contrari, com més nos conixerem serem més humils. Per qualca cosa va dir la mística Doctora Santa Teresa de Jesús: *L' humildat es la veritat*.

Moss. ROMAGUER

A MARIA INMACULADA

Voldria qu' els arcàngels
 mos cántichs inspirassen,
 llurs arpes de tons dolços
 voldria puntetjar,
 y cels y mars y terres
 que junt ab mí cantassen
 a aquella santa Verge
 l' *Estrella de la mar!*

¡Aquella qu' existía
 sens taca, neta, pura,
 del Paré dins la pensa
 abans qu' el sol brillás;
 abans que s' enjoyara
 la terra ab s' hermosura,
 abans que sens pararse
 tot l' univers rodás!

Ella es la Dona sabia,
 ella es la Dona forta,
 qu' esclafa poderosa
 el cap de la serpent:
 no té lo pecat d' Eva;
 puix ems ha obert la porta
 d' un Paradís hont gosan
 de Deu eternament!

María es l' heroína
 del mon llibertadora
 com la valenta *Débora*
 ho fonch de l' Israèl;
 com *Josabet* refugi,
 com *Ruth* consoladora,
 com *Bethsabé* honorada
 p' el Savi Rey del Cèl!

¡Tan pura no es *Susana*,
Rebeca tan hermosa,
Esther tan compassiva,
 ni tan potent *Johèl!*
 ¡Es com un' altra *Sara*
 mare miraculosa
 y com *Judith* valenta
 y amable com *Raquèl!*

Mon còr per Tú batega,
 mon esperit t' adora
 Maria, quant contempla
 ta cara angelical;
 d' amor l' ànima encisas
 oh Verge encantadora!
 tres voltes coronada
 per mans de l' Eternal!

Maria, Mare meua,
 jo te consacr desd' ara
 mon cor que tant t' estima
 ¡vulgues acceptarló!
 ¡Maria, Mare meua,
 demostra qu' ets ma mare!
 ¡quant el teu Fill me jutji
 lógra 'm el seu perdó!

Ta immaculada testa
 coronan dotse estrelles;
 baix dels teus peus revoltan
 els mons sense parar....
 ¡ets el suprem prodigi
 d' amb quantes maravelles
 l' eterna Omnipotencia
 se vol patentisar!

¡Un raig de ta hermosura
 es la naturalesa;
 ¡copiant-te, Verge bella
 la va creá 'l Senyor!
 els lliris son els débils
 miralls de ta puresa;
 el sol es una espira
 del teu ardent amor!

La porpra del teus llabis
 la llum es de l' aubada;
 el teu poder pregona
 la veu del trò brunzent;
 el mar es ton ropatje,
 y tota l' estelada
 de los teus ulls hermosos
 es un reflectiment!

Entre totes les dones
 beneita n' ets, Maria,
 com te digué l' Arcàngel
 de Deu embaixador:
 donchs, tot te beneiesca,
 t' alab y te gloria
 mesclant llurs alabances
 al cant d' eix trobador,

Del bosch les cantoríes,
 d' aucells les rellades
 t' alabin; y t' encensin
 ab ses olors les flors;
 per Tú son dels arcàngels
 les troves més sagrades,
 per Tú los alatetjos
 dels més ignocents cors!..

Y avuy que sens pararse
 repica la campana,
 y avuy qu' ab veu solemne
 retruny el fort canó,
 avuy que nostra Esglesia
 de festa s' engalana,
 avuy qu' axí festetja
 la pura Concepció,

, Cantem, cantem les glories
 ab dolça melodia,
 les glories de la Mare
 del Fill de l' Increat;
 les glories de la Verge
 ab qui lo Mon confia;
 les glories de Maria
 la sola concebuda
 sens taca de pecat! ...

JAUME POMAR

8-December-1900

Las Germanias de Mallorca

(Continuación)

IV

CUARTEADO ya el edificio de la Germania, por los descalabros sufridos en los campos de Alcudia, empezó á notarse entre sus afiliados, la mayor confusión présaga de cercana ruina. Los asesinatos y tropelías contra la propiedad se repitieron con arta frecuencia sobre todo en la Capital. (1)

Convencido al fin el nuevo Regente, de que nada significaban las capciosas frases con que contestaban los agermanados á sus ofertas de amnistía y remisión, y desengañado de vanas utopias que esperaba un día ver convertidas en realidades, después de dar detallada cuenta al Emperador de sus infructuosas gestiones de sometimiento, se dispuso á domeñar por la fuerza la rebelión ya que ni remotos vislumbres había de buen resultado, por otras vías.

Al entretanto iban de bien en mejor las cosas por Alcudia. Tenían los rebeldes su campamento en la Puebla, desde donde no cesaban de hostilizar á los animosos sitiados, y allí fueron sorprendidos por éstos el día de la Asunción, causando horrible matanza y obligando á los tenaces agermanados á abandonar sus reales.

Con rumbo á Mallorca navegaba ya á comienzos de Octubre una escuadra, que al mando de don Juan de Velasco había zarpado de las costas catalanas, debidamente municionada, y dotada de gente de desembarco, con el fin de acabar con tanto desórden.

Al pasar esta escuadra por Ibiza, recogieron al Virrey D. Miguel de Gurrea. No recaló por de pronto la armada en Alcudia como parecía natural dado el rumbo que los negocios seguían, sinó que se presentó ante la ciudad de Palma, ofreciendo á la Trecena, á tenor de un edicto indulgentísimo publicado por el Emperador el indulto más amplio y honroso. (2) Despreciadas con el más osado desvío, las capitulaciones ofrecidas, puso proa la armada, hácia Alcudia donde desembarcaron el Virrey y sus compañeros entre los entusiastas vítores de aquellos tesonudos habitantes.

Convertida, desde últimos de Agosto, la villa

(1) Vide Quadrado. Hist. Cit. pag 397.

(2) Es de notar la forzada precipitación con que historiamos esta última etapa de la Germania. Motivos extraños á nuestro propósito nos obligan á usar de la más estricta relación; razón por la cual, damos de mano, á lo que nos parece menos esencial, indicando someramente los hechos más eminentes.

de Pollensa en centro de la revolución, hacía ella se dirigieron al instante los leales, pero siempre con la hidalguía y generosidad á que estaban avezados, á las que contestaron los sediciosos aprestándose á la lucha con más ahinco si cabe, que hasta entonces lo habían hecho.

Sin más preámbulos, cayó el Virrey Gurrea, con mil cuatrocientos de á pié y de á caballo, sobre Pollensa, cuyos defensores habíanse hecho fuertes en la torre de la Iglesia que fué incendiada causando el más sangriento destrozo. Oigamos como refiere un historiador aquel acontecimiento: «Fué admirable la riza que hizo el humo, pues, los que ahogó entre hombres, mujeres y niños, pasaron de doscientos; algunos se escaparon á los montes (*no sé si á crecer el número de las fieras*) y los que vinieron á manos pagaron su culpa, en las del verdugo.» (3)

La Puebla, Muro, Inca, Sineu, Petra y otros muchos pueblos, fueron teatro, *mes que de batallas, de mortandats*. (4)

Se ponderará quizá, el extremado rigor de los caballeros en debelar la Germanía, bien está, puede que se propasaran en algunos casos, no lo negamos, recuérdese empero, aunque á la ligera, la destitución arbitraria del Virrey, los atropellos de Bellver y la Lonja y tantas otras demasías que habían quedado impunes, y después de todo; alguien ha dicho y con razón sobrada, *que toda acción trae forzosamente la reacción contraria*.

Barrido el polvo maléfico de la Germanía hacía Palma, pudo decirse en verdad, á últimos de Noviembre de 1522, que solo la Capital estaba en armas contra el pendón real.

Contra Palma pues asestaron sus fuegos las tropas de Gurrea, Velasco y Pedro Pachs, acampando sus huestes en la llanura de la Real, á una legua escasa de la ciudad.

Vuelta á los tratos conciliatorios por parte de los sitiadores, y nuevas negativas de los sitiados; antes bien estos procuraron mantener estrechas relaciones con algunos pueblos, para que les abastecieran de víveres, que escaseaban en la capital. Frecuentes eran las salidas pero de poco les aprovechaban, pues podían enumerar sus tentativas por otros tantos descalabros. A la desgracia en los combates, uníanse los rigores del hambre, y demás desdichas inherentes á tan crueles situaciones. Trascurría el invierno y ni los de afuera levantaban, ni aun mitigaban el bloqueo, y los de dentro no cejaban en su tenacidad; en realidad que era insostenible tal orden de cosas.

Las cédulas imperiales se expedían y publicaban con desusada frecuencia, indicios nada equívocos del sentir de S. M. Imperial respecto de la Germanía. En las primeras, dirigidas principalmente á los rebeldes se hablaba de absolucíon, indulgencia, etc. pero á medida que el tiempo avanzaba, y sus diatribas, y sofisterías eran descubiertas, ordenábase «poner las furcas necesarias y de no cesar el castigo mientras fuere menester para los culpados». (5)

Así se pasó el invierno de 1522 á 1523; hasta que, cansado ya Gurrea de tan prolongada espera, intentó tomar por asalto la ciudad, á últimos de

Febrero, no pudiendo conseguir su objeto; no obstante, dejó quebrantado, para no volver á rehacerse aquel sedicioso movimiento. En efecto. El 7 de Marzo de 1523 se abrían las puertas de Palma á las fuerzas sitiadoras á cuyo frente figuraban el Virrey Gurrea, D. Juan Velasco, el animoso Pedro Pachs y tantos otros caballeros fieles á su Rey. (6)

Fueron al instante despedidos para la Corte, cuatro comisionados del pueblo, (á sus instancias), para recabar misericordia y perdón del Emperador: acompañóles, en previsión de algún desaguisado, el diligente Ubach. Por demás está advertir, que fueron al punto, destituidas las autoridades y derogadas las disposiciones de origen revolucionario, sustituyéndolas por otras de carácter más adecuado á aquellas circunstancias. Suspendidos todos los procedimientos más rigurosos, solo se aprisionó á los que directamente y como jefes habían cooperado á la sedición. (7)

Las disposiciones imperiales, que en pliego sellado trajeron los embajadores, fueron; la confirmación de Gurrea en el virreynato de la Isla, la concesión del honorífico título de *Fidelísima Ciudad*, á Alcudia, dispensándola de toda suerte de gabelas y cargas comunes á los demás pueblos. (8)

Llegamos al hecho más sangriento pero justo de la Germanía, nos duele tener que describir escenas que aunque sean legítimas y muy lógicas consecuencias de lo que venimos historiando, sin embargo repugna á la pluma el trazarlas. El día 3 de Junio de 1523, salía por la Puerta Pintada, Juan Colom; mas, ¡de cuán distinta manera, que en el año anterior al ir á atacar á Alcudia! montado en un carro era atenaceado durante el camino; y salido que hubo la comitiva, fué descuartizado y decapitado, siendo expuestos sus despojos en cuatro pilares al efecto levantados. El mismo pago, quien más quien menos, tuvieron los demás jefes agermanados. (9)

Hé aquí, mejor ó peor trazado el imponente cuadro de las Germanías de Mallorca. Página escrita toda ella con sangre de hermanos. Hecho histórico cuyas causas y consecuencias han sido tan discutidas. ¿De parte de quien anduvo la razón? Quizá al leernos, se juzgue que hacemos responsable de tantas desdichas á la clase popular. Lejos de nuestra mente defender tal aserto; jamás hemos creído, que la revolución de un pueblo brote espontáneamente, sin que graves causas á ello le induzcan.

Veremos de precisar en pocas palabras nuestro modo de pensar respecto al asunto, en el siguiente número.

B. J. C.

(Concluirá).

(6) No relatamos aquí, en gracia de la brevedad, las luctuosas escenas que se desarrollaron en la plaza del Muelle, días antes de la reducción, entre los honrados menestrales que seguían al sesudo Martín Roig, y el bando que capitaneaba el atrabiliario Juan Colom. Cf. Informacions. n.º 440.

(7) Si fué Juan Colom uno de los comisionados á Valladolid, ó si quedó preso es un punto que no hemos podido esclarecer.

(8) Es completamente falsa la especie de que los comisionados, en pliego cerrado traían también su sentencia de muerte.—Vide. Discurso cit. pags. 22 y 23.

(9) Respecto á este particular pueden verse las preciosas Informacions judiciales, coleccionadas por el notable y nunca bastante añorado D. José M.º Quadrado.

(3) El cronista Sayas. Apud. Fernández Herrero. op. cit. pag 222.

(4) Quadrado. Disc. cit. pag 22.

(5) Quadrado. Hist. cit. pag 415.

RECORT HISTORICH

DE LA CONQUISTA DE MALLORCA

*duyta a cap per los sentiments relligiosos del rey en
Jaume Primer.*

Maylorcha, Maylorcha beyla!...
Christ desliura ta ciutat;
Martyrs donan sanch per eya
Tras d' un rey benavirat.
(*Del joglar de Maylorcha.*)

I

UN enutj molt fort grata el cor del guerrer cristiá, quant ven escarnides y trepitjades les costums y usances dels que foren sos antepassats. La caridat allavores y la valentia comproment, se ab estreta y coral lliga, remouen les cendres y li atian el foch que, dins son pit de ferro, escalfa lo amor a la patria. Nova vida y noves forces despertan aquell esperit un poch endormiscat. Si escampa sa vista, llágrimes de mares carinyoses y de mares endolades, li mostran una caterva d' homes a 'n a qui engrunaren ses espatles el ferro de les cadenes, y cruxiren els ossos les bastonades d' uns butxins fets y criats sense cor. Estrenyer cercles de ferro, omplir presons de revoltosos y bandejats, ennoblir poren guerrers y conquistadors; axecar però el front dels vençuts y les ruines en que s' complau l' esperit del mal, son obres que sols aprenen y saben fer los qui respiran els suaus perfums qu' exhalan les virtuts cristianes. Un home qui fa cara a tot lo que 's temor, es l' admiració dels fills de la seua patria; un guerrer que té per senyera la Creu sagellada ab el nom de Cristo, es la font beneyta de tots sos germans, que se fan troços y llengües per fer conixer les seues gestes y quines eran les seues virtuts. La vellura del temps seca y mostia palmes y llorers qu' adornan les tombes dels conquistadors, s' en mena sos recorts y los dexa caurer dins l' avench del olvit; pretèn a vegades la sabiesa remoure un poch la pols que descansa demunt els plegamins de llurs fets; demana qualche vegada per misericordia a n' els amichs ab qui conta, un ratxet d' aygua fresca, perque reverdescan y cobrin una miqueta de tenró els tronquines qu' arrufats y empagaits trehuen el cap per los clivells y encletxes dels márbres; ¡quantes vegades però s' esdevé que corromp aquell aygua el baf de l' enveja o la malvolensa dels contraris! Palmes y coronas de guerrers cristians, sempre les mantenen fresques y plenes de verdor les roades que fa degotar l' hermosa nubolada, composta dels flayrosos perfums, qu' enviaren al cel les pregaries dels fills de la caritat.

Una y moltes vegades ha aparegut la terra endiumenjada, vestint mantell textit de verdor y engarsat de primerenques florineues, els anys s' han empès uns a 'n els altres despedintse ab aquell etern *Per a sempre*, y may s' ha vist que l' recort del rey en Jaume Primer s' haja fet d' antany! nou es pels fills d' Aragó, Catalunya, Valencia, Rosselló, Cerdanya, Montpeller... y més nou, si cap encare, pels qui s' han vist sortats nasquent dins la patria de 'n Ramón Lull y d' en Jaume Ferrer.

¿Quin es el mallorquí que no 'n sab noves d' aquell Rey que sabé despullarse de la púrpra real y vestir tot satisfet la capulla dels monjos de Sant Bernat? ¿qui es el que parla la llengua qu' ab dolces cantarelles escampa els seus ecos per dintre 'ls delitosos comellars de Sóller, y pujan y corren

per los colls y esplanades de Pollensa, y s' enfonyan y devallan per entre 'ls penyals, boschs y garrigues de Lluch y Tuent, y no sab que 'ls moros foren arruxats de Mallorca per el noble rey en Jaume? ¿Quí es dels qui respiran els ayres purs de la festetjada joya del Mediterrá, que quant minyonet no haja sentit contar a sos pares o a sos avis, qualche coseta del rey en Jaume, o de quant vingué a Mallorca, desitjós de ferne d' ella un niaró de cristians, que poguesen viurer tots baix de l' ombra delitosa de la Creu del qui morí per nosaltres?...

Axampla les ales del cor y fa un alè ben fort, el fill de la terra mallorquina quant l' ocasió el convida a parlar del esperit noble y cristiá, que donava vida al rey en Jaume ab els preparatius que feu per la conquista de Mallorca. Un cor esmotlat dins los sentiments qu' ensenya la caritat per sos germans y per lo amor a la patria, li feu comprende qu' un guerrer per bo que sia, no ho es més que de nom, si quant guarneix son bon escut y estreny sa molt valenta llansa, no se cuida també de donar camp a sos pensaments, perque corrin lluny y enfora de la correntia de les aygues del llibertinatje. L' alçina estén sos rabassuts cimals per dins els boschs y aguanta ab valentia els fitblons y els cops del mestral; pert però tota sa forsa y hermosura si la pluja del cel no devalla a remullar la soca, si de les fulles y branques no cahuen espesses gotes per abeurar les rels enforinyades per dins la terra que la sostén.

L' esperit relligiós de 'n Jaume Primer fou tot una copia de la bellesa de virtuts cristianes que resplandían demunt els cors dels reys que vivían en aquell temps, Sant Ferran á Castella y Sant Lluís a France. Veritat que l' historia de la seua jovintut nos fa membrança d' una ferida, que tengué manyes de fer creixer un poch, l' agitació en que passá la seua infantesa y molt més els exemples dolents de sos antepasats. Ferides però que no crien rels dins el cor ni hi trascolan son such verinós, no tenen forsa bastant per pore dexar ensenyorir cap malaltia. Llágrimes del penediment que Deu envía y lo ángel de la guarda reculleix, fan un bálсам lo més suau que, reblanint el cor, fa apareixer la milloransa acompanyada de la dolça rialleta de la virtut.

No 's l' ambició que crida y empeny al rey en Jaume a dur a cap la conquista de Mallorca, es el desitj que té de veure espoltrida y agranada d' aquella terra l' escòria dels alarbs que fan befa del nom de Cristo, es el desitj de plantar en aquell lloch lo arbre sant de nostra redenció. Aquexa illa o terra de bendicions, per qui casi sempre el cel guarda un poquet d' aygua per regar sos camps, es lo que comou lo més delicat de ses entranyes, que senten com els gemechs dels catius, mesclats ab les ones de la mar, arriban a les platjes de Catalunya, demanant misericordia per amor d' Aquell que 's Pare del orfe y del necessitat. Ells fills de Mahoma estamenetjen y maltraten sens pietat tots els qui portan nom y senya de cristiá, fan presoneres las naus d' aquells que son redimits y banyats ab la sanch del Redentor, ¡molt be ho sap el rey en Jaume! però a semblansa de Cristo son mestre, crida perdó per sos inimichs. No 's pot ponderar lo lliberal que se mostrá el rey dels cristians ab lo *Chech-Bohibe*, rey dels sarrahins. Li basta pel seu conort veurer rescatades las naus de que n' han fet tantes preses y lliures els presoners que fet esclaus, carregan demunt ses espatles el pès fexuch de les cadenes.

Noblesa y llealtat tanta no troban acullida dins el cor del rey moro. Un cor de pedra no sab compatir el desconsol ni té una cullaradeta de mel per endolcir les amargors qu'han de tastar los atupats pels dolors que sembla l'adversitat.

Desd'aquelles hores se renovellá el pensament de la conquesta de Mallorca. Més llapissós se torna, y més forsa y més redós pren dins el cor valent del rey en Jaume. Veu com el rey moro amaga dins son pit el desitj de fer dernes l'escut de Catalunya, sols perque 's un escut de cristians. Aquest pensament el pren de la ma, lo acompanya per tot, no 'l dexa alenar tot sol, y de tant en tant, com l'aucellet que s'ha vist tancat, pren una volada ben llarga y no s'atura fins que detén son vol per demunt les miseries que crexen dins aquest mon, a fi de porerse esplayar demanant a Deu llum y força, y consol a la que 's Mare dels socórs.

Ni hagué axí mateix qu'abans del rey en Jaume provaren fortuna, per estrenyer dins sos braços aquexes hermoses illes, qu'assembla que prenen la fresca vorera de la mar, y que se veuen y se miren dins uns miralls d'aygues blavenques enviades a n' aquells llochs per la veu poderosa del mateix Deu. Les armes catalanes ja 'n temps de don Ramón Beranguer arribaren a les costes de la qu' havia d'esser patria d'en Ramón Lull. Lo més valent de la noblesa de la ciutat de Pisa y també d'els Genovésos passatjaren sos penons y escuts per dins Mallorca; son govern però no pogué aferrar. Les rebelions dels moros d'una part y d'altra la discordia que sembrava la llevor de l'enveja qu'aufegá el cor de Cain lo mal germá, aufegá també el cor dels matexos que s'empenyaven a esser sos governants, desaparagué son senyoriu y el jou suau y sant de lo Evangeli. Poseir ab firmesa y pera sempre el govern de les illes balears, havia d'esser la gloria d'en Jaume primer, qui contava ab el mateix Deu y ab la Santíssima Verge.

La sabiesa infinita del Creador que prepara sos plans ab força y suavitat, qu'ab el dit poderós de la seva omnipotencia toca les montanyes, que se fonen y se convertexen en fum, disposa dels cors dels homes pels fins que be li plahuen, disposá també que'l rey en Jaume y sos companys, trobantse dins l'antiga ciutat de Tarragona, fossen hostes de lo noble en *Pere Martel*. Les finestres de la casa hon se veren reunits miravan a la mar. A l'enfront dins boyrosa nubolada se trobavan les ciutats d'hon venían y arribavan, més que depresa, escarnis y befes pels vasalls del rey de Aragó, quexes y gemechs dels esclaus qu'omplían les presons del rey de l'Almudayna, insults plens de la rabia qu'engrexa tots els dies la desesperació de Satanás.

Al mitj tots d'una gran y espayosa sala, que li donan vida una multitud de nobles y cavallers, conversan el rey y sos amichs. Sos ralls y enraonaments son unes terres que se troban més en avant d'aquelles platjes. El noble en *Pere Martel* que les tenía prou conegudes, ab el permís del rey y ab un entusiasme noble y sant, obri els llabis y los conta lo d'aquelles benvolgudes terres. ¡Com verdetjan, deya, les montanyes d'aquexes illes y més que totes elles les de Mallorca! Els camps son un mayná, per les esplanades y marjals s'hi escampan hermoses vinyes; les valls per 'hon s'enfonyen els torrentols son ombrivols y delitosos. Devant sos barranchs y fondalades si queda un com estorat. El pintor ab la paleta y pinzells ab la ma no sap per hon girarse tant molts y diferents

son els paisatjes que se presentan a sa vista. Per aquells paratjes, boschs y putxols corren falaguers y beuen glops d'una fresca y valenta inspiració tant els fills qui seguexen Horaci y Virgili en les seves petjades, com tots els qui conexen y saben fer bona triadella de les belleses ab que sab adornarse la gaya ciencia. Flors boscanes y brotets florits que naxen per dins les enclètxes de penyescardades, guardan perfums y ecencies que la riallera matinada cuida d'escampar per tot arreu. Los ports d'aquexes illes no tenen nombre, les cales que forman son lo més vistoses y variades. Penyes gegantines, amagan y refrescan sos caps dins els niguls del cel mostrand son orgull, veentse acompanyades d'altívols y capritxosos turons qu'entretellá la ma del Omnipotent. Comes d'una vegetació may vista assemblant catifes escampades ençá y enllá per la maravellosa naturalesa que sabé afegir els giravolts de les montanyes, per aturar les fredes bufades del hivern, y donar ombra y cobro a les auvelles que menen els pastors de les masies vehinades! La tranquilidat de les aygues de la mar blavosa que revolta aquexes illes se veu, però, oh bon rey, moltes vegades alborotada pel pillatje y enveja de qu'estan calefetades les galeotes dels alarbs! Les náus dels nostros germans s'en allunyen a tota presa perque les fan presoneres, y omplen de cadenes les espatles de sos mariners que moren engrunats dins les presons del rey moro, invocant al mitj de doloroses angunies, el nom del Senyor que los redimí! Aquexes aygues qu'anant vorera, vorera revoltan aquexes terres, son les matexes qu'esquitan les nostros platjes. Els remors d'allá venen cap aquí, y els d'aquí s'en van cap allá. Si s'axeca el nou día ab son mantell de claretat, les montanyes del Montserrat y les del Montseny fins a les dels Pirinéus s'escometen ab les de Mallorca com a germanes que son, y després d'haver passat la nit, enfora unes de les altres, esquinsan y arregussan al mateix temps les boyres que les amagavan, y al mateix temps que'l cel reculleix les lluentós que l'estrella de l'aua ha escampat demunt la terra, veuen també daurats sos empinatss cims, per los raigs del sol qu'envía el nou día. ¡Si be vos plau o bon rey, empreneu la conquesta d'aquexes illes y Deu vos ho pagarà! La Creu y les nostros armes anirán cap a Mallorca, y la patria y els nostros vasalls vos serán molt agrahits!

Després d'aquest enraonament y com un qui despert d'un somni pesat y nerviós y dona després un fort alè de satisfacció, axís se troba el rey en Jaume perque ve descolgat el foch ardent que molts de dies havia covava dins son cor. Ha conegut que ni ha d'altres que'n sos pits batega un esperit semblant y mou un mateix coratje. Aquells dos cors s'avenen y se comprenen, y s'avenen y se comprenen també, com s'avenen ab una sola armonía les diferents notes dels instruments d'una orguesta, els cors dels barons y cavallers que'l volen acompanyar, com son: en Nuno Sans, n'Huch, lo compte d'Ampurias, D. Guillen de Muncada, vescompte de Bearne y lo seu germá D. Ramón, el senyor de Torrella, D. Bernat de Santa Eugenia y altres y altres que senten, com donan batechs sos cors nafrats pel dolor que patexen els germans que tenen més enllá de la mar, hon plo- ran y gemegan.

¡Donem gracias a Deu, esclamá el rey en Jaume! El Senyor es qui nos ha fet parlar y moure les nostros llengues. Continúu ab la mercé que nos

fa, y dins la ciutat de Barcelona reunirem Corts y nos ferem nostres los parers dels bisbes, dels sabis y de tots els cavallers!....

II

Díes de felís recordança serán sempre pels catalans y aragonesos el derrers díes del mes de Decembre del any mil doscents vint y vuyt. En caxes d'olorós ciprés forrades de planxes d'or haurían els mallorquins de tenir estojats els plegamins que resan dels fets dels qui aportaren a Mallorca la llum del Salvador. La neu de l'hivernada que sol tenir agombolats baix de la llar pares y fills, germans y amichs escampats ençá y enllá per sos propis negocis y sos quefers, no los ve reunits aquell any al entorn de la foganya sentint els síulos y espetechs de les rabasses, contemplant les revivalles que fa la flamarada desperta pel fullatje y herba seca, ni sentir contar les alegries o marors qu'havían passat, tristeses o ausencia o noves d'aquell sant día! Les diades d'aquell temps foren escalfades per un nou foch, el foch que 's amor a Deu y que, fent espirés d'estimació per la patria, saltaren dins el cor de catalans y aragonesos que los feu estyr ben enfora de la casa payral, per omplir en camvi de gom en gom, carrers y plaçes de Barcelona. Bisbes, cavallers, savis, barons, nobles, l'arcabisbe de Tarragona, tots fan la vía cap a la ciutat dels comptes y prenen alberch en son antich palau. El rey en Jaume los havia cridat; desitjan sentir les seves paraules y d'aquest modo los parla: "Bisbes, sabis, cavallers: No cap ignorancia en el vostr' enteniment, de que totes les coses que succehexen venen y son dispostes per El d'allá dalt. Buydes de profit son les nostres obres, si el socors del cel no les empeny al bon exit. Demanem donchs humilment, llum que nos illumini y clares surtin dels nostros llabis les paraules del qu'hem pensat, y trobin en son camí la major gloria de Deu y de la seva Mare. Idées moltes, bullen dins el nostr' enteniment; coses grans y nobles nos desbaratan el sò en les altes hores de la nit. Estudiarem les nostres forces y se veren curtes y se sentiren abatudes, però ab la protecció del cel que 's gran y ab la vostra ajuda, se sentiren fortes y falagueres. Qu'a la nostra cara se veja el noble entusiasme per engrandir lo sant nom de Deu y el nostro nom. Lluny de nosaltres tota discòrdia que son braç de ferro romp los nus més forts de la germandat. Som tots germans y fills d'un mateix Pare qu'está en el cel, tots donchs ab un llas fort y coral y estret per la mateixa germandat, havem d'emprender la conquesta de Mallorca. Si l'empresa está par demunt les nostres forces, no temeu, que no hi ha barrera que pugui aturar el pas a l'inspiració de Deu. El qui governa de tot, vol qu'arrebasse d'allá totes les rels que la morisme hi ha criat; ni sol's un bordall ha de quedar d'aquesta maleyta religió. Viu en aquelles terres un rey: sabem tots de quin modo ha fet befa dels nostros penons, de les nostres banderes; de quin modo ha escupit demunt les barres dels nostros escuts, pintades ab la sanch del compte Wilfrido, un dels nostros antepassats, y com escarneix encarar ab la rialla qu'engrexa la malicia de Satanás, totes les nostres creencies y doctrines. Roegan el cor dels nostros vasalls corcors y enutjos forts per la multitud de mals que nos fan els pirates d'aquexes terres ve-hines nostres. ¡Quants ni ha dels nostros fills y dels nostros germans qu'a l'hora d'are tastan lo

pa amarch de l'esclavitut, banyat pot ser ab la sanch que los fan degotar els inimichs de Cristo! Per aquell mateix que morí en la Creu, demán donchs la vostr' ajuda y els vostros concells, per que les obres que sosten la virtut de la prudencia no dexen de tenir un bon éxit. L'ajuda del cel no dexará d'estar al nostro costat en les nostres lluytes: el qui lo habita com a casa seua, li es tot u que sian molts o poch el nombre dels soldats. Siaune certs que axís mostrarem que la nostra valentia may s'ha retut, y qu'a tots mos dona vida y forsa un mateix esperit cristiá.

Prengué ab tanta forsa dins els cors d'aquells nobles el foch Sagrat de la religió y de la patria, que tots a la una cridaren ab gran entusiasme: "Visca la fe de Cristo! visca la nostra patria! visca lo nostron rey en Jaume!...

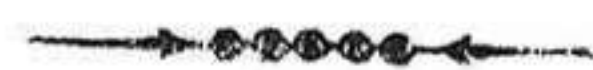
Crits de goig y d'alegría ompliren aquelles espayoses sales. Els ayres de Barcelona se feren eco per molts de dies d'aquell may vist entusiasme sortit del cor d'aquells nobles senyors. Fan oferta de llanses, de soldats, naus y galeres, vasalls y criats. Prometen el grans y les coses necessaris pel manteniment dels qui han de combatre. Tots els prohoms desitjan tenir part a una empresa que 's tan noble y santa: qui per combatre quantre 'ls inimichs de Cristo; qui per curar y aconsolar els ferits, qui per ensenyar y convertir als qui vulgan avorrir pera sempre les falses doctrines del llibre del Corá....

Si les fines y oloroses alfábegues, les murteres pintades ab blanques florineues ab los festius bellveures fent rengleres dins els jardins assemblan que son sembrats per fer la cort a les enceses roses, violes y clavells que pintan per tot arreu el goig y l'alegría dels mesos de les flors; tambe se pot dir que plers, alegries y mansbelletes fan festa y engarlanden de bona manera aquelles espayoses sales hon presideix el rey en Jaume, qui se compromet ab paraula de rey de pagar ab usura tot els treballs que se farán per la bona causa d'aquella guerra, y agrahts a n' el Senyor pel bon éxit d'aquella reunió, ell y sos companys vel-larán la nit de la vigilia del nexament de Cristo, dins el monastir de Santes Creus de Barcelona.

Tota causa però que 's santa y noble troba sempre sos contraris. A la virtut mateixa no le dexan estar aplè els calumniadors. La sabiesa veu exir moltes vegades del seu costat un axam de crítichs envejosos; veu les rialles del ignorants y les lloses que sap amagar l'enveja, al mateix temps que s'entretien en atiar el foch espirós de la dolentia. La causa d'aquell rey cristiá com era una cosa gran, bona y noble, havia de trobar sos contraris y sopegar ab gent de mala fè. Sostenguda però com era per Aquell que s'en riu del plans que tiren els homos, fins que 'ls matexos qu'abans s'alsaren com a contraris, més envant se mostrassen sos més entussiastes protectors. Lo més valent y la flor de la noblesa catalana ve a Mallorca! ¡Que 's d'hermós y resplandent el sol quant s'han fet enfora les tronades de l'hivern! ¡que 's d'hermós quant ha arregusat les ferestes nubolades y dins son blau celatje comensa a guaytar l'hermosa primavera!....

MOSSEN R. I. TARONGÍ

(Acabard)

**GRAN TALLER DE ESCULTURA RELIGIOSA
DE JOSÉ QUIXAL**
56—Villarroel—56 —*— BARCELONA

Especialidad en imágenes de madera para el culto católico. En dicho acreditado taller se trabaja indistintamente el bronce, mármol, piedra y madera, construyéndose la estatuaria monumental, todo de un gusto verdaderamente artístico y en condiciones sumamente económicas.—Se remiten gratis, nota de precios, presupuestos y dibujos.

Ventas al por mayor y menor.—Solicita representantes

LA ROQUETA

DE D. PERE A. CETRE
Fábrica de tota classe de cerámiques artístiques y de retjoles vernisades y altres objectes ornamentaris y de profit per la construcció d edificis.—Despatx, carrer de San Miquel.

PLANS Y PROYECTES

D'ARQUITECTURA RELIGIOSA
BARTOMEU FERRÁ, Mestre d'Obres
Carré de Muntaner—10—estudi

**Grandes Almacenes
SAN JOSÉ**

—*— BRONDO esquina BORNE *—

* * NUEVO SURTIDO en telas para capas * *
CAPAS confeccionadas. CAMISERÍA.
VESTIDOS paño corte . . . 4'00 Ptas. CÊNEROS de punto.
» franela. . . . 2'50 » PAÑOLERÍA y géneros negros.

LA CASA QUE VENDE MAS BARATO

FÁBRICA ANTIGA DE GAS

Sa que mos dugué sa millora d' aquesta llum tan cómoda y neta.

Sa que l' any 1857 triunfá dels seus competidors á sa subasta, perque va fé una rebaixa en el preu de s' alumbrat públich, que aventatjava emb' un 23 per cent s' oferta que els altres feyan.

Y sempre ha cumplit tots els seus compromisos.

Sa que en 40 anys may meresqué de s' Ajuntament sa més pètitia amonestació.

Y conta ab sos més principals centres de consúm.

Y de cada día reb mostres de simpatía des públich.

Sa que ven es gas mes barato y ofereix mes ventatjes als seus parroquians.

OFICINAS: Portella, 16.

Gran Almacén de Pañería

SASTRERÍA Y NOVEDADES DE

Bartolomé Gumbau é Hijos S. en Cta.

Jaime II números 87, 89, 91, 93 y Escursach 16 y 18—FRENTE AL BANCO DE ESPAÑA

Completos y variados surtidos en todos los artículos tanto del país como del extranjero

Sastrería para Militares y señores Sacerdotes

Secciones especiales.—Gran colección en damascos, tapicerías, cíngulos, albas y galones.—Espléndido surtido en artículos negros de luto para Señora.

Imprenta de José Mir—1901